

# NAŠ GLAS

List Društva za istinu o  
antifašističkoj Narodno-  
oslobodilačkoj borbi u  
Jugoslaviji 1941-1945.

● Broj 2

● OKTOBAR 1998.

● Izlazi povremeno

ČETVRTA SKUPŠTINA DRUŠTVA ZA ISTINU O ANTIFAŠISTIČKOM NOB-u 1941-1945.

## Radili dosta, želimo više

Uz sva naša nezadovoljstva dosadašnjim radom, moramo uvijek naše rezultate realno procjenjivati i uvažavati složene uslove u kojima smo ostvarivali programske zadatke. A uslovi su odista više nego složeni, kako za nas, tako i za sve druge antifašističke, antinacionalističke, demokratske i istinski reformski oprijedjeljene snage.

Izjava Društva povodom najnovijih ratnih opasnosti

### PRED ISTORIJSKOM ODGOVORNOSTU

Polazeći od programskih ciljeva kao što su: zalaganje za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda i narodnosti; borba protiv svakog vida fašizma, nacionalizma i obnove nacionalne mržnje i antagonizma - Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u diže svoj glas u odbranu mira a protiv zastašućih ratnih opasnosti koje prete našoj zemlji.

Zato apelujemo na političke državne faktore naše zemlje, političke faktore Albanaca na Kosovu kao i na odgovorne organe međunarodne zajednice, da intenziviraju pregovore i učine sve što je u njihovoj moći kako bi se otklonila i najmanja mogućnost izazivanja novog ratnog požara na teritoriji Jugoslavije i Balkana.

Pribegavanjem upotrebi sile svake vrste, umesto strpljivog političkog dijaloga, tolerancije i nužnih kompromisa, domaći i međunarodni faktori preuzimaju na sebe veliku istorijsku odgovornost za sudbinu naroda i sudbinu današnjih i budućih generacija na ovim prostorima.

Ovo je naglasio predsjednik Društva za istinu o antifašističkoj Narodnooslobodilačkoj borbi Miljan Radović u referatu na IV skupštini Društva, održanoj u Beogradu 17. juna ove godine. Tom prilikom usvojen je izveštaj o radu u periodu između dve skupštine, to jest, od februara 1996. do 1998. godine. Prihvaćene su i predložene promene i dopune Statuta Društva, ali ne i ona da se iz imena Društva izostave godine 1941-1945. Izabran je novi Savet Društva od 67 članova, koji je potom, na svojoj prvoj sednici 3. jula, izabrao predsjednika, potpredsjednike i Izvršni odbor Društva. U referatu je, između ostalog, rečeno:

● Napadi na vrednosti antifašističke Narodnooslobodilačke borbe dolaze od snaga hetero-

gene idejne i političke orijentacije. U tome prednjače sve militantnije snage antikomunističke i promonarhističke desnice, čija je zajednička osnova četnička i pročetnička ideologija, ali se ni jednog momenta ne smeju previđati ni podcenjivati krajnje štetna i destruktivna delovanja sa pozicija dogmatizma, koja su bila i ostala stalna prepreka demokratskim procesima i nužnim društvenim promenama.

● Ne postoji ni jedan ozbiljan razlog da naše Društvo ne insistira na mirnom i političkom rešavanju krize na Kosovu, jer svako drugo rešenje vodi katastrofalnim posledicama i po našu zemlju i čitav Balkan.

● Složenost uslova u kojima deluje naše Društvo i sve druge demokratske snage ogledaju se i u činjenici sve ozbiljnijih problema u funkcionisanju naše Federacije, uz zaoštravanje političkih odnosa između vlasti u Beogradu i Podgorici.

Referat i diskusija u prvi plan su istakli osnovne zaključke:

● Čvrsto ostajući na potpunoj samostalnosti u odnosu na vlast i političke stranke, Društvo treba da razvije šire oblike saradnje, prvenstveno sa antifašističkim organizacijama i institucijama, naučnim i stručnim institucijama i pojedincima, a naročito kada je reč o borbi protiv fašizma i šovinizma, za afirmaciju vrednosti NOB-a i drugih temeljnih vrednosti od interesa za našu zemlju. To se odnosi i na saradnju sa boračkim organizacijama u Jugoslaviji, kao i sa boračkim i antifašističkim organizacijama u bivšim jugoslovenskim republikama, polazeći od programskih opredeljenja Društva i tamo gde postoje zajednički interesi.

● Organi Društva, a prvenstveno novi Izvršni odbor, treba da izvrše detaljnu analizu sadašnje organizacije, da novu organizaciju i metod delovanja prilagode novom programu rada, koji treba da bude što realniji a istovremeno i otvoren za ugrađivanje onih pitanja koja nameće sam život.

● Obaveza je organa Društva da osmisle što delotvornije mere koje bi obezbedile veću otvorenost Društva prema javnosti i prema programski sličnim antifašističkim i demokratskim udruženjima, kako bi se i na taj način pobudio interes za pristupanje novih članova iz svih slojeva društva, a naročito iz mlađih i srednjih generacija. Isto tako, treba nastaviti aktivnost na formiranju novih podružnica Društva u većim centrima Srbije i Crne Gore.

● U što kraćem roku ispitati mogućnosti za obezbeđenje makar minimalnih prostornih,

### Formiran rukovodeći tim

Na čelu Društva: predsednik, šest potpredsednika i 18 članova Izvršnog odbora.

Na prvoj sednici Saveta izvršeno je kadrovsko konstituisanje. Za predsednika je izabran Radoslav Era Ratković, a za potpredsednike Živko Blagojević, Rahmija Kadenić, Vladimir Krstulović, Svetozar Oro, Radovan Pantović i Vidoje Žarković.

Predsednik Društva je istovremeno i predsednik Izvršnog odbora, a isti princip važi i za potpredsednike.

Članovi Izvršnog odbora su: dr Mladenko Colić, Miloš Stanimirović, Bogdan Čelić, Ostoja Kisić, dr Dušan Plenča, Branko Komatina, Vitomir Sudarski, Velimi Matić, Nikola Kmezić, Radošin Rajović, dr Branko Pavićević, dr Milivoj Despot, mr Nenad Petrović, Milivoj Pisar, Slavko Popović, Ilija Radaković, dr Miljan Radović i dr Radmila Šajković. Predsednik Nadzornog odbora je Luka Banović.

### Novi predsednik

Novi predsednik Društva je - dr Radoslav Ratković Era. On istovremeno predsedava i radom Izvršnog odbora.

Rođen je u Užicu, učesnik je Narodnooslobodilačke borbe. Gimnaziju i Pravni fakultet završio je u Beogradu, doktorirao je 1962. godine. Kao naučnik, opredelio se za oblast političke teorije i ustavnog prava. Autor je više od 110 naučnih, 140 stručnih radova, desetak knjiga, među kojima su i: "Ogledi o problemima savremenog društva", "Ideologija i politika", "Osnovi marksističke teorije društva", "Osnovi političkih nauka".

Govori nemački i engleski, a služi se ruskim i francuskim jezikom.

Obavljao i obavlja mnoge značajne društvene, političke, pedagoške i naučne poslove: ataše za štampu i kulturu u Beču, sekretar u DSIP-u, urednik časopisa "Socijalizam", profesor i direktor Više škole političkih nauka, redovni profesor Fakulteta političkih nauka i dekan ovog fakulteta u dva mandata, predsednik Ustavnog suda Srbije, predsednik Udruženja "Nauka i društvo". Dobitnik Sedmojulske nagrade, nosilac Ordena rada i Ordena bratstva i jedinstva. (Prema podacima iz leksikona "Ko je ko u Srbiji").

materijalnih i tehničkih uslova koji se već javljaju kao ozbiljni ograničavajući faktori za uspešan rad Društva.

● Nastaviti aktivnu izdavačku delatnost, uključujući izdavanje lista "Naš glas", uz njegovo stalno poboljšanje i plasiranje što širem krugu čitalaca.

# SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

**N**a IV skupštini vođena je objedinjena diskusija povodom izveštaja o radu, predloga promena i dopuna Statuta

MILOŠ ŠUMONJA

## Branimo sve naše drugove

Predlažem da Društvo konstatuje da u narednom periodu treba sa zabrinutošću pratiti sve češće otvorene napade na antifašizam i NOB na teritoriji čitave avnojske Jugoslavije i sve glasnije i otvorenije ispoljavanje neoustaštva, neočetništva i neofašizma, rekao je Miloš Šumonja.

Zrtve fašizma se proglašavaju zločincima a zločinci žrtvama, pomagači okupatora oslobodiocima, a oslobodioci izdajnicima. To se najbolje vidi u gotovo svakodnevnom krivotvorenju istorije NOB-a, rušenju spomenika, menjanju naziva ulica, trgova, kasarni i institucija, pa i u najnovijem pokušaju da se sudski gone istinski borci za slobodu (Bulat, Kufrin, Belinić, Ahmetović, Ribičić...)

Na žalost, akutelna vlast u nekim delovima, neke stranke i partije, udruženja, kao i pojedinci, ne samo da su tolerišu već objektivno i podstiču, što pokazuju brojni primeri diskriminacije prema borbama i ratnim invalidima NOR-a. Zbog svega toga, Društvo treba u narednom periodu da odlučno diže svoj glas protesta protiv iskrivljavanja istorije i degradacije NOB-a.

Takvo stanje unosi nemir i nespokojstvo kod antifašista, demokratske i napredne javnosti, a krajnje nepovoljno utiče na problem ogromnog broja izbeglika koji žele da se vrate na svoja vekovna ognjišta i da na njima trajno ostanu.

i referata.

Obrazlažući predložene izmene u Statutu, Radošin Rajović se založio za ofanzivan odnos društva prema mladima i javnim glasilima, protiv dogmatizma, emotivno-ideološkog pristupa i megalomanskih programa, pri čemu treba uvažavati konkretne uslove rada ali i činjenicu da, kako je rekao, "nismo jedino mi zaduženi za odbranu istine o NOB-u".

Svetko Grbić je izložio rezultate analize o izmenama naziva ulica i trgova u sedam vojvodanskih opština, kao i o odnosima čelnih ljudi SUBNOR-a prema borbama - članovima Društva. (O izmenama naziva ulica u Vojvodini "Naš glas" u ovom broju objavljuje poseban prilog.)

U borbi protiv nacionalizma i dogmatizma, naglasio je dr Dušan Plenča, treba ići u susret svim organizacijama i asocijacijama koje su na toj liniji. "Naše Društvo, dodao je on, ne sme da čeka ko će mu doći, već mora da ide u narod i tako širi članstvo i domašaj svojih programskih opredeljenja."

I Bosiljka Jović je naglasila potrebu da akcije i opredeljenja Društva budu više prisutne u najširoj javnosti, a Nikola Komšić, povodom rada sekcije Društva u Sremskoj Mitrovici, pomenuo je i podele koje postoje među borbama NOR-a, a da bi se one eliminisale - treba ići na teren, tamo gde su borci, spomenici NOB-a, gde su pale žrtve, odigrali se istorijski događaji. Njegova je poruka: "Pišimo mi istoriju, a ne da je pišu profašisti."

Dr Milivoje Despot se pridružio izlaganju dr Milenka Markovića i dodao da Markovićevim predlozima treba priključiti i zahtev za kažnjavanje zločinaca iz poslednjeg rata na jugoslovenskim prostorima.

Veoma smo zainteresovani za aktivnosti, položaj i život naših drugova na

ILIJA RADAKOVIĆ

## Kome se sve ne sviđamo

Vrlo uspešno smo izvršili naše zadatke, što ne znači da smo svuda i u svemu bili uspešni, rekao je Ilija Radaković i, između ostalog, naglasio:

- Uprkos političkom i psihološkom pritisku u proteklom periodu, bili smo protiv rata, branili smo NOB, borili se protiv neofašističkih ideja i prakse;

- Društvo je vanstranačko ali istina o NOB-u mora da se brani i na aktuelnim događajima i to sve dok traje jedna katastrofalna politika koja preti novim teškoćama umesto da nas izvlači sa nizbrdice na kojoj smo već skoro deset godina;

- Napadani smo jer smo otvoreno govorili i pisali o greškama svih nacionalizama, skretali pažnju na pogrešne poteze i aktuelne vlasti, i opozicije, i vrhova boračke organizacije, što smo bili protiv rata - ratova i tražili odgovornost.

Radaković se založio za više sekcija van Beograda, za pripremu dvogodišnjeg programa rada i organizaciju koja će privući više mladih snaga.

drugim prostorima nekadašnje zajedničke države. Naš glas treba da se čuje i kada su oni ugroženi, isto kao što smo dužni da reagujemo na sva neistinita i zlonamerna pisanja o NOB-u i istaknutim ličnostima naše borbe, a neophodno je da se suprotstavimo i svim podvalama o veličini Draže Mihailovića - rekao je Stevo Dokmanović.

Vlado Krstulović se posebno založio da se u zaglavljive "Našeg glasa" stavi zvezda petokraka i borbeni, uvek aktuelni poklič: "Smrt fašizmu - sloboda narodu!"

Povodom predloga da se iz imena Društva izostave godine 1941-1945, Bogdan Čelić je obrazložio zašto to ne bi trebalo činiti. Da bi se vrednosti i tekovine NOB-a branile, moraju se, naglasio je, prenositi u praksu a to se ne može ako se ne traži politička alternativa koju ne nudi ni pozicija, a ni opozicija.

S obzirom na podršku i drugih članova Društva Čelićevom zahtevu, odustalo se od izmene u Statutu kojom bi se iz imena izbacile godine koje označavaju period NOB-a u Drugom svetском ratu.

Više učesnika u raspravi pozdravilo je izlaženje "Našeg glasa", zahtevalo da se ono nastavi, uz predloge i sugestije za njegovo unapređenje.

DR MILENKO MARKOVIĆ

## Nad provalijom - dva nacionalizma

Izrazivši zabrinutost zbog pogoršanja situacije u Jugoslaviji (stanje na Kosovu i Metohiji, odnosi u Federaciji, socijalna katastrofa, pogoršanje odnosa sa svetom), dr Milenko Marković je kosovski problem označio kao sukob dva nacionalizma - secesionističkog i imperijalno-unitarističkog, pri čemu je dosadašnja politika pothranjivala separatizam. S obzirom da je iluzorno očekivati da dva nacionalizma dođu do rešenja, dr Marković smatra da je potrebno:

- prihvatiti pomoć međunarodne zajednice;
- prekinuti oružane aktivnosti;
- pozvati međunarodne posmatrače;
- početi bezuslovne pregovore;
- prihvatiti učešće treće strane, jer je nelogično govoriti da se na taj način

ugrožava suverenitet pošto je pitanje davno internacionalizovano, a raspoloženje u međunarodnoj zajednici ide u prilog očuvanja državnog integriteta.

## Najkraće o urađenom

**K**ompletan izveštaj o radu Društva između dve skupštine, koji je i usvojen, objavljen je u prošlom broju "Našeg glasa". Od ukupno urađenog u dvogodišnjem periodu, na Skupštini je kao posebno uspešno izdvojeno:

- Rad Sekcije za istinu o NOB-u preko raznih formi rada, uključujući organizovanje okruglog stola "Stvaranje i razbijanje avnojske Jugoslavije", o čemu je objavljen vrlo zapažen Zbornik radova i organizovano njegovo promovisanje u Beogradu, Novom Sadu, Sarajevu i Tuzli. Ovaj zbornik je plasiran i dobro prihvaćen

na svim prostorima prethodne Jugoslavije;

- Tribina "NOB i naše vreme", koja je organizovala pet zapaženih skupova;

- Stalni odbor za okrugle stolove, koji, pored ostalog, priprema okrugli sto na izuzetno složenu i aktuelnu temu "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1995", uz očekivano učešće kompetentnih učesnika iz bivših republika prethodne Jugoslavije;

- Uz velika materijalna naprezanja, Društvo je publikovalo pet knjiga, četiri brošure i jedan katalog;

- Sekcija za tradiciju NOB-a svake godine na prigodan način organizuje svečano obeležavanje svih važnijih datuma antifašističke oslobodilačke borbe i SFRJ;

- Komisija za materijalno-finansijska

pitanja Društva uložila je ogromne napore u obezbeđivanju neophodnih sredstava za finansiranje najvažnijih aktivnosti Društva;

- Značajna energija Društva bila je usmerena i na posebne akcije, kao što su uspostavljanje saradnje sa boračkim i antifašističkim organizacijama u bivšim republikama SFRJ; uporna borba protiv razbijanja Memorijalnog centra "Josip Broz Tito"; organizovanje tribine i izdavanje brošure o razaranju spomenika NOB-u na prostorima SFRJ u periodu 1991-1995. godine; aktivnosti i demarši povodom izmena naziva ulica i trgova, suprotstavljanje amandmanima desnih političkih partija u Saveznoj skupštini da se u materijalnom tretmanu pripadnici četničkih formacija zakonski izjednače sa učesnicima NOB-a.

AKCENTI IZ REFERATA DR MILJANA RADOVIĆA NA IV SKUPŠTINI

## Napadi desnice, bez pomoći levice

Nijesu se, na žalost, bitnije promijenili uslovi na magistralskom pravcu djelovanja našeg Društva: očuvanju potvrđenih vrijednosti antifašističke Narodnooslobodilačke borbe i odlučnom suprotstavljanju prepravljajući i krivotvorenja naše novije istorije i ostvarenih rezultata u zajedničkom životu u SFRJ, naglasio je u svom referatu na IV skupštini predsjednik Društva dr Miljan Radović.

Napadi na pomenute vrijednosti i danas dolaze od snaga heterogene idejne i političke orijentacije. Kao i uvijek, ponajviše u tome prednjače sve militantnije snage antikomunističke i promonarhističke desnice, čija je zajednička osnova četnička i pročetnička ideologija oličena u pokretu Draže Mihailovića. Naravno, ni jednog momenta ne smijemo previdjeti i podcjenjivati krajnje štetna i destruktivna djelovanja sa pozicija dogmatizma, koja su bila i ostala stalna prepreka inovacijama, demokratskim procesima i

nužnim društvenim promjenama. Na žalost, sa ovih političkih pozicija i velikom dozom konfuzije danas su na političkoj pozornici i snage koje slove za lijevu političku orijentaciju, koje sebe ponajčešće nazivaju "modernom ljevicom".

Osobito su mnogostruka i napadna djelovanja desnice. Sa ovih pozicija štampaju se knjige i časopisi, piše se u periodičnoj i dnevnoj štampi, pronalaze i izmišljaju tobožnji novi dokazi i svedoci o našoj antifašističkoj borbi i zajedničkom životu i u te svrhe koriste se sve češće i elektronski mediji. A iz udžbenika za niže i srednje škole, čiju analizu podrobno treba uraditi, teško da učenici mogu zaključiti šta se stvarno zbivalo na tlu Jugoslavije u toku II svjetskog rata. Ako se u njima i pominje borba za oslobođenje u Jugoslaviji, onda će današnje mlade generacije naučiti da su u oslobodilačkom antifašističkom ratu učestvovali i Draža Mihailović, Kalabić, Đurišić, Dangić i njima slični, inače dobro poznati saradnici Nemaca, Italijana i

drugih okupatora. Ako se tako nastaviti, nećemo dugo čekati da novopečeni istoričari "dokažu" da su i najovejaniji kvislinzi, Nedić, Ljotić, Pavelić i drugi, na neki način ratovali protiv okupatora i spasavali svoj narod, iako činjenice govore da su upravo taj narod, zajedno sa okupatorom, trpali u koncentracione logore i izvodili na strelišta tokom četvorogodišnje okupacije.

Biće nužno da se u Društvu još bolje organizujemo kako bismo na pomenute i druge slične pojave što odlučnije i blagovremenije reagovali. To treba da radimo zajedno sa ostalim demokratskim snagama i istinskom naukom, ne samo radi istinitog prikazivanja naše prošlosti, nego još više radi sadašnjosti i budućnosti, jer profašistička djelovanja u velikoj mjeri ispunjavaju i naše vrijeme i naš prostor. Zato borba za tekovine i istorijski potvrđene vrijednosti antifašističkog NOB-a treba da bude temeljna i trajna preokupacija u djelovanju našeg Društva.

### Očuvati federalnu zajednicu

Složenost uslova u kojima naše Društvo i sve druge demokratske snage djeluju, ogledaju se i u činjenici sve ozbiljnijih problema u funkcionisanju Federacije i zaoštavanju političkih odnosa između vlasti u Beogradu i Podgorici. Do zaoštavanja odnosa je došlo odmah nakon izbora novog predsjednika savezne države, nakon čega su i pokrenute inicijative za promjenu pojedinih odredbi saveznog Ustava, kojima se, po svojoj prilici, dovodi u pitanje ravnopravnost federalnih jedinica. Ove odnose je dodatno iskomplikovala i brzometna promjena saveznog premijera, kao i ozbiljni

pritisци, pristrasnost i navijačka atmosfera vladajućih faktora Srbije i oficijelnih sredstava informisanja na biračko tijelo Crne Gore, uoči nedavno održanih izbora u ovoj republici. Ovo pitanje ističem zbog toga što su temeljna opredjeljenja našeg Društva da se trajno očuva naša federalna zajednica na principima pune nacionalne ravnopravnosti, ravnopravnosti dviju republika i svih građana Jugoslavije, uvjereni da niko nema pravo da zbog manje ili više lične vlasti zavađa bratski srpski i crnogorski narod, i u ime vanustavne centralizacije i unitarizacije na saveznom nivou, dovodi u pitanje opstanak i sadašnje Jugoslavije, rekao je između ostalog dr Miljan Radović u referatu na IV skupštini Društva.

### Za Kosovo – dijalog a ne rat

Višegodišnje odlaganje rešavanja situacije na Kosovu, poslednjih mjeseci i nedjelja kulminiralo je do ivice ratnog požara, što je motivisalo Kontakt grupu, Savjet Evrope i Ameriku da Srbiji i Jugoslaviji ponovo uvedu sankcije, zaprijetu i upotrebom vojne sile.

Povodom dramatične situacije na Kosovu, naše Društvo se u više navrata obraćalo javnosti zahtijeva-

jući da se obustave svi vidovi nasilja, da se nastavi bezuslovni politički dijalog o statusu Kosova, bez promjena državnih granica i u okvirima Srbije i Jugoslavije, a uz primjenu najviših evropskih standarda u obezbjeđivanju građanskih prava i nacionalne ravnopravnosti. Pri tome ne vidimo ni jedan ozbiljan razlog da se u trajnom rešavanju pitanja Kosova ne prihvati i međunarodno posredovanje, tim prije što je to posredovanje na razne načine već prisutno.

Uvjeren sam da ne postoji ni

jedan ozbiljan razlog da naše Društvo ne insistira na mirnom i političkom rešavanju krize na Kosovu, jer svako drugo rešenje vodi katastrofalnim posljedicama i po našu zemlju i čitav region Balkana. Valjda će, konačno, do tog saznanja doći glavni centri političkog odlučivanja u Beogradu, kao i militantni nosioci politike separatizma i terorizma na Kosovu, koji su očigledno zadojeni za čitav Balkan opasnom idejom o stvaranju Velike Albanije, koja svoje korijene vuče još od Prve prizrenske lige.

### Od nade do apatije

Očekivanja da će se u post-dejtonskom periodu, u uslovima mira i skidanja sankcija Savjeta bezbjednosti, otvoriti širi prostori političke, ekonomske i socijalne stabilizacije, demokratskih procesa i radikalnih reformskih zahvata, uspostavljanja diplomatskih, ekonomskih i kulturnih odnosa sa bivšim jugoslovenskim republikama, reintegracija naše zemlje u međunarodne i evropske organizacije i institucije, očigledno nijesu se ostvarila.

Nasuprot tome, poslije ogromne građanske energije, što se mjesecima valjala Beogradom i drugim gradovima u Srbiji i koju nejedinstvena, nesposobna i kvazi-demokratska opozicija, nije uspjela da poveže u čvrsti front na kursu neophodnih političkih i demokratskih promjena i socijalno-ekonomskog oporavka, došlo je do masovnog razočaranja i apatije. Iznevjerena su velika očekivanja najširih slojeva društva, koji sve više tonu u stanje apatije, socijalnu bijedu i političku neizvjesnost do beznađa. Situacija se još više pogoršala nakon čudne i politički

nerazumljive koalicije uspostavljene nakon poslednjih izbora u Srbiji. Tako je petrificirana centralizovana vlast koja na unutrašnjem planu oklijeva ili pak ne želi da vuče prijeko potrebne mjere na području političkih, ekonomskih i socijalnih reformi, već sve više sužava prostor demokratizaciji društva, djelovanju pravne države i demokratskih procedura, ostvarivanju autonomije Univerziteta, djelovanju nezavisnih medija, a na spoljnom planu nema jasno artikulisanu strategiju reintegracije u evropske i međunarodne organizacije i institucije, rekao je dr Miljan Radović.

### SAVET DRUŠTVA ZA ISTINU O ANTIFAŠISTIČKOM NOB-u

Novi Savet Društva za istinu o antifašističkoj Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. ima 67. članova. Sve su to ličnosti dobro poznate na prostoru sadašnje i bivše Jugoslavije, a mnogi od njih i širom sveta. Među članovima Saveta su i mnogi naučnici, akademici, univerzitetski profesori, nekadašnji rektori i dekani fakulteta, veći broj narodnih heroja i istaknutih generala, vrhunski književnici, istoričari, publicisti i novinari, istaknuti sportisti i sportski radnici, članovi nekadašnjih najviših političkih i državnih institucija – većnici AVNOJ-a i drugih antifašističkih veća narodnog oslobođenja, članovi nekadašnjeg Saveta Federacije, članovi i predsjednici Predsedništva SFRJ, centralnih komiteta. To su:

Petar Babić, Ljubo Babić, Dimitrije Bajalica, Laslo Bala, Milan Basta, Živko Blagojević, Ranko Bugarić, dr Mladenko Colić, Azra Čemalović, Ivan Čurković, dr Pero Damjanović, dr Milivoje Despot, Stevo Dokmanović, Nebojša Dragosavac, Ante Gvardiol, Edip Hasanagić, Sinan Hasani, dr Dragiša Ivanović, Đoko Jovanić, Rahmija Kadenić, Ostoja Kisić, Nikola Kmezić, Branko Komatina, dr Ranko Končar, Radomir Konstantinović, dr Dejan Kosanović, Branko Kosić, Vladimir Krstulović, Anton Lah, Milivoje Maksić, Blažo Mandić, dr Milenko Marković, Velimir Matić, Milka Minić, Stole Milenković, mr Slobodan Mrvaljević, dr Vera Mujbegović, Mara Naceva, mr Jovan Ninković, Svetozar Oro, Radovan Pantović, dr Branko Pavićević, mr Nenad Petrović, Milivoj Pisar, dr Dušan Plenča, Slavko Popović, Novak Pribičević, Ilija Radaković, dr Miljan Radović, Radošin Rajović, dr Radoslav-Era Ratković, Marinka Romano-Arneri, Dušan Sekić, Miloš Stanimirović, Vukašin Stambolić, Zarija Stijević, Žika Stojić, Josif Strunjaš, Vitimir Sudarski, Ali Šukrija, Miloš Šumonja, Taip Taip, Mirko Tomić, Alija Vejzagić, Ivan Veselinović, Rade Vukosav i Vidoje Žarković.

"LIKOVNI UMETNICI O BITKAMA NA NERETVI I SUTJESCI"

## Svet čuva antifašističke spomenike

**U** Muzeju istorije Jugoslavije u Beogradu sredinom juna priređena je likovna izložba povodom 55. godišnjice bitaka na Neretvi i Sutjesci u organizaciji SUBNOR-a Jugoslavije. Izloženo je šezdesetak dela naših poznatih umetnika iz gotovo svih delova donedavne SFRJ, iznad svega zaslužnih što su na papiru i platnu, u bronzi, linorezu, duborezu i ostalim tehnikama ovekovečeni najslavniji dani naše Narodno-oslobodilačke antifašističke borbe 1941-1945.

Ta dela podsećaju učesnike i savremenike na neopisivu hrabrost i pobe- de, ali i na ogromne patnje i stradanja tokom borbi protiv okupatora i njihovih pomagača. Podsećaju, a novim generaci- jama i autentično dočaravaju put kojim su njihovi očevi, majke, dede ili stričevi morali proći da bi se stekla istinska sloboda, pa i sva bogatstva koja su, zatim, isto tako mukotrпно, stvarali i stvorili. Do nekog doba! A tada nacional-šovinističke spodobе počеše da ruše spomenike. Cilj im je da zatu sva obeležja veličine i snage uticaja vrednosti naše oslobodilačke epopeje i suštinskih vrlina ljudi-boraca koje je predvodio Tito. Jer, to korifejima sveko- likog zla, koje je naše prostođe snašlo u poslednjoj deceniji, očito smeta. I to se čini uz prečutni blagoslov zvaničnika. Zato nas ova izložba i slične manifestacije, koje u poslednje vreme pokreće i SUBNOR, iskreno raduju, ma koliko je i taj "zvaničnik", SUBNOR, dugo čutao o sknavljenjima spomenika NOB-a i time, objektivno, ignorisao suštinu bića boračke organizacije antifašista.

Na izložbi je, u njenom čelu, i jedan od najvernijih, portret vrhovnog komandan- ta NOV i POJ Josipa Broza Tita, nadahnu- to delo Đorđa Andrejevića Kuna. Upravo taj portret, pored maestralne slike Ismeta Mujezinovića "Prenos ranjenika", podstiče na razmišljanje o razlozima za kontinuirano bezočno ignorisanje uloge i zasluga Josipa Broza Tita kao vrhovnog komandanta NOVJ, čak i u govoru predstavnika SUB- NOR-a prilikom otvaranja ove izložbe. Nema te sile koja može otpisati i odreći istorijsku Titovu ulogu, a najmanje onu u našem narodnooslobodilačkom i u Drugom svetskom ratu u celini. Nju i našu vladajuće postave, dostojanstveno čuva spomenike i druga obeležja svojim antifašistima. Svoju slavnu istoriju ne briše, niči bilo ko Čerčila, De Gola, Montgomerija, Žukova gura pod tepih.

Spomenike Titu i borcima koji su dali živote za sreću budućih pokoljenja obnoviće i druge podići možda neke razumnije generacije kada opet budu mogle da sagledaju bolju budućnost kojoj se bez povratka na takve vrednosti ne mogu nadati. "Besmrtni su smrtni, a smrtni besmrtni, jer je život ovih smrti onih, a smrt onih život ovih" – rekao je Heraklit.

**Šime KRONJA,**  
učesnik bitaka na Neretvi i Sutjesci

U SEDAM VOJVODANSKIH OPŠTINA – NOVA IMENA ZA 274 ULICE

## Mrtvi heroji selili fabrike!?

**P**reporukom Narodne skupštine Republike Srbije od 24. jula 1991. godine pokrenuta je "inicijativa za uklanjanje iz naziva gradova, trgova, ulica, prosvetnih i kulturnih ustanova – imena ličnosti, koja su odgovorna za pljačku privrede Srbije, preseljenjem njenih fabrika i višedecenijskom ekonom- skom politikom na štetu Srbije..."

Opštinske skupštine, u kojima su većinu imali odbornici Socijalističke parti- je Srbije, u sedam vojvodanskih gradova, promenili su 274 naziva ulica i trgova. Takođe, po preporuci "da se portreti i biste tih ličnosti uklone sa svih javnih mesta", svuda su uklonjeni portreti i biste Josipa Broza Tita, a u nekim opštinama i biste narodnih heroja.

Društvo za istinu o NOB-u u Novom Sadu je analiziralo službene lis- tove sedam vojvodanskih gradova u koji- ma su objavljene ove promene (Novi Sad, Indija, Kikinda, Pančevo, Sremska Mitrovica, Vršac i Zrenjanin).

### Ko su "krivci" za pljačku Srbije

Prvo, po shvatanju odbornika, to su poznati državnici, revolucionari i histori- jske ličnosti: Lenjin, Karl Marks, Tito, Moša Pijade, Milentije Popović, Stevan Doronjski. "Krivci" za pljačku Srbije su i Džon Kenedi, Salvador Aljende, Matija Gubec, Košut Lajoš, Goce Delčev...

Drugo, po shvatanjima članova opštinskih komisija za imenovanje ulica, "krivci" za "preseljenje fabrika" su i mrtvi narodni heroji Jugoslavije i to: Žarko

"učinili ogromne nepravde celom srp- skom narodu", našla i petnaestorica poz- natih književnika, publicista, vajara i slikara, kao što su: Ivan Cankar, Franc Prešern, Maksim Gorki, Gustav Krklec, Vladimir Nazor, August Cesarec, Veselin Masleša i drugi.

### SREMCI VRATILI STARA IMENA

Skupština opštine Sremska Mitrovica, kako je izvestila "Politika" 26. juna ove godine, vratila je ulicama imena koje su nosile poslednjih pedeset godina.

Ponovo su u Sremskoj Mitrovici ulice: Pinkijeva, Svetozara Markovića, "4. jula", Stanka Paunovića, Stanka Lužajića, Paška Romca, "29. novembra", Matije Hudića, "Trg Vojske Jugoslavije".

Komisija je predlog obrazložila "voljom građana da do takvih promena dođe".

### Na udaru je bio NOB

Promenjeni su nazivi ulica i trgova koji su se zvali: "4. jul" – Dan borca, "7. jul" – Dan ustanka naroda Srbije, "29. novembar" – Dan Republike, datumi oslobođenja gradova u Vojvodini, "22. decembar" – Dan armije, "Prvi kongres USAOJ-a", "Peti kongres KPJ", "Ulica AVNOJ-a".

Menjani su nazivi ulica koje su bile obeležene simbolima: Oktobarska rev- olucija, Oktobarske slobode, JNA, Podunavski partizanski odred, Proleterska, Radnička, Skojevska, Narodnih heroja, Narodnog fronta, Partizanski put, Bratstva i jedinstva, Partizanska i druge.

Smetali su i nazivi kao što su: Makedonska, Đevdelijska, Maglajska, Kordunaška, Zagrebačka, Ljubljanska, Mostarska, Skopljanska, Istarska, Alpska, Bledska, Bohinjska, Dolenjska, Gorenjska, Slovenska, Triglavska, Učka, Zagorska itd.

### Kraljević Marko kod Mađara

Sve ove promene narod nije tražio. Učinjene su po nalogu Skupštine, inicirane rukovodstvom SPS. Savez boraca Vojvodine nije se protivio ovakvim promenama.

Koliko su ove promene nametnute od nacionalista, najlepše svedoče neki primeri: u Banatu, selo Novi Kozarci, čine kolonisti – boračka domaćinstva. Tom selu briše se Ulica maršala Tita i dodelju- je Ulica kralja Petra Prvog. U selu Sajanu, potpuno naseljenom mađarskim življem, Ulica Karla Marksa pretvara se u Ulicu Kraljevića Marka!

**Svetko GRBIĆ**

### ZAHTEV BEZ ODGOVORA

Društvo za istinu o NOB-u uputilo je početkom 1997. godine pismo Skupštini Srbije sa zahtevom da povuče "Preporuku za uklanjanje iz naziva gradova, trgova, ulica, prosvetnih i kulturnih ustanova – imena ličnosti koje su odgovorne za pljačku privrede Srbije, preseljenjem njenih fabrika i višedecenijskom ekonom- skom politikom na štetu Srbije, kao i vraćanje imena znamenitih ličnosti u istori- ji srpskog naroda", koju je Skupština Srbije donela 24. jula 1991. godine.

Istim povodom, Dragan Tomić, predsednik Skupštine Srbije, primio je del- egaciju Društva, u sastavu Veljko Miladinović, Radošin Rajević i Vlado Krstulović, koja mu je obrazložila pismeni zahtev Društva.

Odgovor još nije stigao.

Zrenjanin, Slobodan Bajić, Janko Čmelik, Petar Drapšin, Sonja Marinković, Ivo Lola Ribar, Filip Kljajić, Bora Vukmirović, Veselin Masleša, Marko Orešković, Danko Mitrov, Milan Čakširan i mnogi drugi.

Posebno je zanimljivo da su se u grupi onih koji su vodili "višedecenijsku ekonomsku politiku na štetu Srbije" i

PRVA SEDNICA NOVOIZABRANOG SAVETA DRUŠTVA

## Maksimalno u okviru realnog

**B**iti realan u skladu sa snagama i okolnostima, a u okviru realnog - maksimalno mobilan i organizovan. Drukčiji pristup može da dovede do nepotrebnog razočaranja.

Ovim rečima novoizabranog predsednika Društva Radoslava Ere Ratkovića naglašena je orijentacija u budućem radu koju će Savet i Izvršni odbor nastojati da ugrade u sve oblike aktivnosti Društva.

Na ovoj sednici Saveta, pored izbora predsednika, potpredsednika i Izvršnog odbora, nastojalo se da se dođe do što više konkretnih predloga i sugestija za program rada bez upuštanja u detaljnije rasprave i obrazloženja.

Tako je Dušan Plenča naglasio i na

SEDNICA IZVRŠNOG ODBORA

## Raspored poslova i zaduženja

Izvršni odbor razmatrao je na sednici 23. septembra organizaciju Društva i raspored zaduženja. U odnosu na prethodni period, u skladu sa stečenim iskustvima, realno sagledanim mogućnostima i zaključcima Skupštine, smanjen je broj stalnih oblika rada. Pored Tribine "NOB i naše vreme", u okviru Društva delovaće pet komisija, četiri sekcije i dva odbora. Savetu će biti predloženi rukovodioci svih ovih oblika delovanja Društva.

Komisije su za:

- društveno-političke procene, a predlaže se da na njenom čelu bude Vidoje Žarković;

Skupštini višestruko istaknutu potrebu za što intenzivnijom saradnjom sa svim društvima i udruženjima slične orijentacije i programskih ciljeva.

Ilija Radaković je ponovo ukazao na neophodnost formiranja ogranaka Društva u Crnoj Gori, na Kosovu, u Nišu, Kragujevcu, Užicu, još nekih u Vojvodini.

Milan Basta se založio za one aktivnosti Društva kojima se vodi borba protiv društvenih korena fašizma, savremenih ispoljavanja nacionalizma i svih nedemokratskih tendencija.

Milka Minić je konstatovala da ohrabruje što poslove preuzimaju i ljudi iz drugih generacija, a svi ostali učesnici u raspravi davali su konkretne sugestije koje će doprineti konačnoj pripremi programa i plana rada za predstojeći period.

- spoljne odnose Društva (Branko Komatina);  
- informisanje javnosti (Vitimir Sudarski);  
- razvoj Društva (Velimir Matić);  
- finansijsko-materijalna pitanja (Nikola Kmezić).  
Za rukovodioca Odbora za izdavačku delatnost predložen je Radošin Rajović, a dr Branko Pavićević za rukovodioca Odbora za naučne skupove.

Sekcije su:

- za istine o NOB-u i SFRJ (dr Mladenko Colić);  
- za tradiciju NOB-a i SFRJ (Miloš Stanimirović);  
- za zaštitu boraca NOR-a od diskriminacije (Bogdan Čelić) i  
- za kulturno-istorijsko nasleđe NOB-a i SFRJ (Ostoja Kisić).

Dr Dušan Plenča je predložen da vodi Tribinu "NOB i naše vreme".

## POZIV ČLANOVIMA DRUŠTVA

Plaćanje članarine - bitan uslov za rad  
Novi Izvršni odbor Društva razmatrao je na svojoj prvoj sednici i materijalno-finansijsko poslovanje.

Tom prilikom konstatovano je da je članarinu za 1998. godinu u prvih šest meseci platilo više od polovine članova.

S obzirom da se celokupna aktivnost Društva pretežno finansira od članarine i priloga članstva, Izvršni odbor će se i pismom obratiti članovima s molbom da izmire članarinu za ovu godinu koja iznosi 60 dinara.

"Naš glas" takođe skreće pažnju da ova obaveza nije samo potvrda formalne pripadnosti Društvu, nego i značajna podrška celokupnim njegovim aktivnostima.

Članarina se plaća na žiro-račun:

40802-678-8-105651 poziv na broj 02/96

Na isti žiro-račun članovi, prijatelji i simpatizeri Društva, kojima materijalne prilike to omogućavaju, mogu da uplate i svoje priloge, to jest iznose iznad prihvaćene članarine za ovu godinu.

OKRUGLI STO: "RATOVU U JUGOSLAVIJI 1991-1995"

## Stigli i prvi radovi

**U** toku su pripreme za održavanje okruglog stola sa temom "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1995. godine", koji treba da se održi u Beogradu početkom sledeće godine. To smo saznali od dr Mladenka Colića, sekretara Odbora za organizaciju ovog po redu drugog okruglog stola Društva za istinu od NOB-u. Pitali smo dr Colića koliko je prijava za učešće stiglo?

- Do sada su trideset dva autora prijavila učešće sa naznakom teme o kojoj će podneti saopštenje, kaže Colić. Uz prijave je stiglo i pet priloga: iz Sarajeva su ih poslali dr Enver Redžić, Džemil Šarac i dr Fadil Ademović; iz Novog Sada - Rade Vukosav, a iz Podgorice dr Radovan Radonjić. U nemogućnosti da lično učestvuju na okruglom stolu autori su već sada poslali pismene priloge. Među prijavljenim učesnicima šest je generala, dva akademika, petnaest doktora nauka.

Iz kojih mesta su se prijavili autori?

- Najviše ih je, sasvim normalno, iz Beograda (24); tri prijave su stigle iz Sarajeva; iz Podgorice dve, po jedna iz Novog Sada, Novog Pazara, Zemuna i Pančeva. Dodajem da je dosad najavljeno da će na raspravu doći, ili poslati priloge, četvoro iz Hrvatske, troje iz Slovenije i nekoliko učesnika iz Makedonije.

S obzirom da tema sadrži dve grupe pitanja, kako su se autori o njima opredeljivali?

- Interesantno je da je prijavljen podjednak broj, po šesnaest, i za raspravu o "uzrocima društveno-političke krize SFRJ i njeno prerastanje u ratne sukobe", i za grupu pitanja o "prirodi rata, njihovim karakteristikama, posledicama i odgovornosti".

Da li će prilozi biti štampani?

- Predviđamo da referate, saopštenja i autorizovane diskusije učesnika okruglog stola objavimo u posebnoj publikaciji, isto kao posle našeg prvog okruglog stola sa temom "Stvaranje i razaranje Jugoslavije".

V. S.

APEL ZAGREBAČKIH ANTIFAŠISTA

## Antifašizam = demokratija

**A**ntifašizam, na kojem je izgrađen suvremeni demokratski svijet, a s kojim se Hrvatska s pravom i razlogom mogla i morala ponositi, sveden je na prigodničarsku frazu za "vanjsku upotrebu" (u odnosima s inozemstvom), dok se u isto vrijeme ne samo toleriraju, nego i potiču zabrinjavajuće manifestacije novoustaštva koje mogu, ne budu li zaustavljene, voditi fašizaciji društva.

Ovo se, između ostalog, kaže u "Apelu javnosti" kojim se pledira za demokratsku Hrvatsku, ustrojenu kao slobodno i pravедno društvo, što ona danas nije. Apel su još u aprilu inicirali Rade Bulat, Milan Kangrga, Svetozar Livada, Žarko Puhovski i Slobodan Šnajder, a potpisali su ga:

Vladimir Anić, Dunja Augustin, Tomo Badovinac, Ivo Banac, Branka Baranović, Savo Bogdanović, Gordana Bosanac, Neven Budak, Slobodan Budak, Boris Buden, Rade Bulat, Hotimir Burger, Biserka Cvjetičanin, Nadežda Čačinović, Ljubo Čećuk, Bogdan Denić, Branko Despot, Slavenka Drakulić, Nikola Dugandžija, Andrija Đerma-nović, Veljko Džakula, Dalibor Foretić, Mirko Frančeski, Gvozden Flego, Milan Gavrović, Ivo Goldštajn, Veselin Golubović, Vinko Grgurev, Mirjana Gros, Branko Horvat, Ranka Horvat-Peašinić, Izet Hajdarhodžić, Joža Horvat, Alija Hodžić, Maja Hribar-Ožegović, Danijel Ivin, Jordan Jelić, Rade Kalanj, Milan Kangrga, Mirjana Kasapović, Vjeran Katunarić, Vanča Kljaković, Božo Kovačević, Asim Kurjak, Ivan Kuvacić, Pero Kvrđić, Mladen Labus, Ante Lešaja, Svetozar Livada, Rene Lovrenčić, Igor Mandić, Zvonko Maković, Luka Marković, Predrag Matvejević, Jovan Mirić, Edo Murtić, Mihajlo Ogrizović, Rade Pavlović, Gajo Peleš, Vladimir Primorac, Krunoslav Pranjić, Čedo Prodanović, Ivan Prpić, Žarko Puhovski, Zoran Pusić, Simo Raić, Anđelko Runjić, Milivoj Solar, Mirko Šimunjak, Ines Saškorić, Ivan Šiber, Dubravko Škiljan, Gordana Škorić, Mladen Škreblić, Ivo Šlaus, Goran Švob, Vida Tučen, Dubravka Ugrešić, Vladimir Velebit, Lino Veljak, Nikola Visković, Šime Vranić, Srađan Vrcan, Predrag Vranicki, Nenad Zakošek, Ante Zemljari, Ante Zimolo, Zdravko Zima, Savo Zlatić, Vjeran Zupa, Duško Žubrinčić.

POVODOM NAPISA U LISTU "BORAC"

## Zašto, drugovi, i u ime čega?

U aprilskom broju "Borca", lista SUBNOR-a Srbije, pojavio se tekst "Protiv unošenja nesloga i podela u organizaciju Saveza boraca", koji je potpisan sa: "Za sekciju boraca 6. prol. divizije Predsednik sekcije Milan Žigić".

Ovaj pamflet, kako se u njemu kaže, "osuđuje političku delatnost grupe generala, bivših rukovodilaca 6. divizije, koji već duže vreme kroz tzv. ŽUdruženje za istinu o NOR-u 1941-1945. godine aktivno deluju na razbijanju SRJ kao državne i društvene zajednice naroda Srbije i Crne Gore".

To je propraćeno nizom najgrubljih paušalnih ocena primerenih nekim prevaziđenim vremenima. Podrazumeva se i poziv na lič onih koji su se "udružili sa svim retrogradnim snagama u zemlji i njihovim sponzorima u inostranstvu nacističko-neofašističke doktrine", i tako, redom.

Bez pretenzija da se polemiše, jer takav tekst to i ne zasluđuje, potrebno je konstatovati:

- Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u 1941-1945. nije takozvano već kod nadležnih organa zvanično registrovano, sa svojim Statutom i nedvosmislenim programskim opredeljenjima. Može se s njim ne slagati, polemisati, ali elementarni principi komuniciranja nalažu da se pritom, umesto paušalnih diskvalifikacija na nivou psovki, upotrebe činjenice i razumni argumenti.

- Više razgovora koji su u međuvremenu vođeni čine umesnim pitanje: da li iza Žigića zaista stoji Sekcija, koju on potpisuje, i da li većina boraca 6. divizije tako misli?

- I, ono što je najbitnije, uređivačka politika "Borca". Ovaj tekst pojavljuje se u vreme kada se moglo pomisliti da je prevaziđena nervozna kampanja protiv Društva za istinu i njegovih članova, koja ničemu ne vodi osim što koristi onima koji su u toku NOB-a bili na drugoj strani i njihovim današnjim sledbenicima. Za žaljenje je ako pomenuti tekst najavljuje nastavak te kampanje i uređivačke politike "Borca" koja joj služi. U tom pogledu, stav Društva je do kraja jasan: ni u jednom trenutku neće se paušalno napadati ni na ljude, ni na organizacije ali će se, svim raspoloživim argumentima, braniti istina i o našoj borbi, i o ljudima i o organizacijama, što podrazumeva i oštru kritičku reč, uvek kada za to postoje uverljive činjenice i neborivi argumenti.

## SARADNJA ČETNIKA SA OKUPATOROM

# Dokumenti ne lažu

Osnovu saradnje četnika sa okupatorom i kvislinškim vojnim formacijama dao je Draža Mihailović još u ranu jesen 1941. Pripremajući sastanak Mihailovića sa Nemcima, kapetan Gestapoa Jozef Matli je 30. oktobra 1941. svojim pretpostavljenim pisao: "Četnički odredi jugoslovenske vojske pod komandom pukovnika Draže Mihailovića stavljaju se na raspolaganje za borbu protiv komunistu u saradnji sa nemačkim Vermahtom" (nemački dokument u NA u Vašingtonu). Na sastanku sa nemačkim predstavnicima u selu Divci 11. novembra 1941. Mihailović je izjavio: "Nisam se stavio na stranu onih koji žele da isteraju Nemce", a Aleksandar Mišić je dodao: "Mi vam nećemo biti neverni" (NAV i Zbornik NOR-a, tom XIV, knj. 1, str.

smatrali svojim pomoćnim trupama, unosili ih u svoje spiskove i snabdevali ih kao i svoje jedinice. Vojvoda Momčilo Đujić, komandant četnika u Dalmaciji, Lici, Gorskom kotaru i delu jugozapadne Bosne, pisao je italijanskom generalu u Kninu, dan-dva pre kapitulacije Italije, između ostalog: "Od 1. jula 1941. godine rame uz rame sa Italijanskom vojskom borim se protiv zajedničkog neprijatelja - komunistu u oblasti Dinare." Zatim nastavlja: "Ne može mi se prebaciti da sam i najmanjim svojim gestom pokazao akt neprijateljstva ili sumnje prema italijanskoj vojsci" (Zb. NOR-a XIV-2/952). Kada su u "oblast Dinare" došli Nemci, četnici su nastavili saradnju sa njima. Načelnik štaba vojvode Đujića major Novak Mijović je 1. decembra 1944. pisao koman-

Nedeljnik "Argument", u broju od 13. aprila 1998. godine, objavio je opširno pismo Slaviše Colakovića iz Niša pod veoma tendencioznom nadnaslovom: "Još nešto o žrcvenim ustašama" i naslovom koji "pokriva" gomilu neistina u tekstu: "Najveće borbe protiv ustaša i Nemaca vodili su četnici a ne komunisti".

Opširan odgovor u ime Društva za istinu o NOB-u napisao je i dostavio "Argumentu" dr Mladenko Colić. "Argument" je objavio samo prvi deo po veličini istovetan Colakovićevom pismu. U tom, objavljenom delu, dati su podaci o veličini snaga narodno-oslobodilačkog pokreta, s jedne, i kvislinško-kolaboracionističkih snaga na području Jugoslavije, s druge strane, i samo uvodni deo teksta o saradnji Draže Mihailovića sa Nemcima.

S obzirom da su u tekstu dr Mladenka Colića dokumentovano obrađene i druge značajne teme, objavićemo u ovom i sledećim brojevima pojedine tematske blokove, a to je utoliko više opravdano što je "Argument" i kasnije objavljivao pisma čitalaca koji polemishu sa stavovima Društva, ne trudeći se da se pitanja do kraja razjasne.

876-877). I zaista, Mihailović je ostao dosledan svojim stavovima. Niti jedno naređenje nije izdao svojim potčinjenim da stupe u borbu protiv okupatora ili kvislinških vojnih formacija. Istovremeno, njegovi četnici učestvovali su na strani okupacionih trupa i kvislinških vojnih formacija u 26 velikih operacija protiv jedinica NOVJ-JA. Nemci i Italijani su četnike tretirali kao "suborce", koji su za sve svoje akcije morali dobiti odobrenje ili naređenje od italijanskih odnosno nemačkih komandanata.

Komandant Jugoistoka feldmaršal Maksimilijan Vajks je, nakon dogovora sa Mihailovićevim predstavnicima, 21. novembra 1943. doneo uputstva kako treba sklapati sporazume sa četničkim predstavnicima, u kome se izričito naglašava da "prilikom učestvovanja (četnika) u zajedničkim borbama protiv komunistu, budu potčinjeni nemačkom komandovanju" (Zb. NOR-a, tom XIV-3/921). Ubrzo su komandanti četničkih korpusa u Srbiji potpisali ugovore o saradnji četnika sa Nemcima. Nije bilo u Srbiji ni jedne četničke vojne formacije koja nije bila obuhvaćena takvim obavezama. Među prvima ugovor je 19. novembra 1943. potpisao Vojislav Lukačević, zatim Nikola Kalabić, Jevrem Simić, Ljubo Jovanović Patak, Mihailo Čačić i drugi (Zb. NOR-a, tom XIV-3/929, 937, 939, 942). Nekoliko sastanaka Draže Mihailovića sa nemačkim predstavnikom Šterkerom (zajedno sa američkim pukovnikom Makdaulom) u Srbiji, u septembru 1944. a potom u Bosni, ukazuju na kontinuitet četničko-nemačkih susreta na najvišem i visokom nivou.

Saradnja četnika sa italijanskim okupatorom odvijala se tako što su Italijani četnike, na svom okupacionom području,

dantu nemačkog korpusa: "Četnička komanda sa svim svojim oružanim snagama od meseca septembra prošle godine radi i saraduje sa Nemačkom vojskom u ovim krajevima iskreno i lojalno" (Zb. NOR-a, XIV-4/445). Jedan od Đujićevih oficira, kapetan Ilija Jevtić, pisao je komandantu zapadne Bosne: "Četnici pod nemačkom komandom nalaze se po bunkerima počev od Knina do Šibenika i Splita. U pojedinim bunkerima su izmešani, pola četnici pola ustaše" (Zb. NOR-a, XIV-3/393).

Četnici sa teritorije Bosne priznali su ustrojstvo NDH i saradivali sa ustašama i domobranima u borbama protiv partizanskih snaga. Jedan od prvih ugovora sa ustaškim predstavnicima potpisao je vojvoda Uroš Drenović 27. aprila 1942. u Mrkonjić-gradu, u kome, pored ostalog, piše: "Hrvatske oružane snage zajedno sa četnicima u gradu, kao i na terenu, razbijati će kao i uništavati komunističke bande." Slične sporazume su potpisali četnički odredi: "Manjača", Ozrenski, "Obilić", Majevička grupa, "Borja" s Radom Radićem na čelu, Zenički i odred "Kralj Petar II".

Draža Mihailović je, zloupotreбивši ime i funkciju kralja Petra II, koji ga je ukazima od 25. i 29. avgusta 1944. razrešio svih funkcija i pozvao četnike da predu na partizansku stranu, samovoljno odlikovao i unapredio poručnika Matu Matičevića (Zb. NOR-a, XIV-4/432). Najzad, Mihailović se za pomoć u borbama protiv snaga NOVJ i spasavanja svojih formacija obraćao Paveliću i kardinalu Stepincu 15. aprila 1945. godine (Zb. NOR-a, XIV-4/984-990).

Dr Mladenko COLIĆ

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE:  
POGLEDI, PORUKE, AKTIVNOSTI I INICIJATIVE

## Fašizam novog kova

**N**akon svega, stiče se utisak da je razorna, bestijalna varijanta ovdašnjeg fašizma dočekana, ipak, nespremno, nepripremljeno, neosjetljivo i bez dovoljnog pamćenja na užasne klanice prije ravno 57 godina i časne partizanske, antifašističke otpore i bitke protiv takve najezde najokrutnijeg destruktivizma. O tome se pri bujanju nacionalnih strasti najviše šutilo. Kao da je, iz generacije u generaciju, sviješću dominirala isprazna, ideologizirana floskula U. Siclera da je fašizam samo "kapitalizam plus ubojstvo". Manje su pružane prilike da se viđaju i prepoznaju izvorišta i suština svakog savremenog ekstremnog

U majskom broju, "Glas antifašista", list Saveza udruženja boraca narodnooslobodilačkog antifašističkog rata Bosne i Hercegovine, preneo je, uz saglasnost autora, opširniji tekst dr Aziza Hadžihasanovića, prethodno objavljen u nedeljniku "Svijet".

I "Naš glas" prenosi drugi deo ovog teksta, i zbog njegovog sadržaja a i zbog želje da se na ovaj način članovima i simpatizerima Društva za istinu o NOB-u predstavi sarajevski "Glas antifašista". Jer, dva istorodna glasa - dalje se čuju.

U uvodnom delu teksta dr Aziza Hadžihasanovića citiraju se navodi iz knjige "Čista Srbija", reklamnog letka izdavača te knjige - takozvanog "Etnohigijenskog zavoda", te Dragoslav Bokan i još neki autori sličnih pogleda, dobro poznati ovdašnjim antifašistički, antišovinistički i demokratski nasstrojenim ljudima.

nacionalističkog projekta. Simbolično govoreći, pod pojmom fašizma ređane su u svijesti mnogih imaginacije operetsko-klovnovskog šepurenja Ducea na balkonu rimske Palazzio di Venezia ili Firera pred kolonadama Brandenburške kapije. Kolone nesrećnika, usmjerene prema Aušvicu, doimale su se jednosmjernom propagandom, kao scenografija nekakvog imaginarnog nas-tranog naturalizma.

U najezdi fašizma, kakav se javio na ovim prostorima posljednjih tragičnih godina, zato je više izražavan manir nekih izoliranih pojedinačnih, atavističkih izljeva zla. Svakom nacionalizmu kao da je bilo stalo da upravo tako, detaljima "neobuzdanosti" i "nekontroliranosti" pojedinaca, prikrije vlastitu globalnu suštinu fašističke faze ukupnog ispoljavanja. Zato se fašizam namjerno manje spominje. Nastoji se potisnuti sa usana onih koji bi o tome trezvenije i iskrenije progovorili, kako bi rekao A. Dumas, jezikom čovjeka koji je rođen bez zuba, kose i iluzija, i tako isto umire. Nacionalistički koncepti postigli su bar jedno, generalno drammatizirajući i satanizirajući "istočni grijeh" socijalizma u svom njegovom postojanju i djelu na ovom tlu, ušutkali su čak i mnoge demokratske građanske seg-

mente (partije i stranke) da tragediju, nastalu na ovim prostorima, češće nazovu pravim i punim imenom. Fašizam se pri tome prikriva pod skutima raznolikih ekstremnih nacionalističkih i velikodržavnih ideja.

Zato časne starine, partizanski veterani iz Titovog antifašističkog rata, zaslužuju puni pijetet. U najvećem broju i u nepromijenjenom multinacionalnom sastavu, dizali su tokom ovih posljednjih godina srčan i pošten glas protiv fašizma. Prepoznali su iza novih nacionalnih odora, scenografija i krupnih patriotskih riječi, mnoge stare ustaše i četnike, stari fašizam. Njihovom boračkom instinktu nisu mogli da promaknu pokušaji današnjih mnogih nacionalističkih verzija da upravo praksom krajnjeg fašističkog ekstremizma zatruju, zavade, podijele i obore duhovno i materijalno s nogu ove nesrećne zajedničke prostore. Rezultati su dobro znani. Čini se da su, ipak, u današnjem sudaru fašizma sa antifašizmom u raznim nacionalnim, političkim, kulturnim, vjerskim i drugim segmentima života suviše usamljena i nedovoljno snažna moralna i etička načela časnih i hrabrih partizanskih veterana. Njihova leđa danas su, kao kolektivna svijest, nejakda da podnesu čitav teret toliko potrebnog praktičnog otpora fašizmu ovog današnjeg balkanskog kova. Takvom suprotstavljanju danas je potrebna mnogo šira snaga i osnova demokratije i narodnog okupljanja. Suviše je otrova bačeno na zemlju, suviše je mržnje posijano, suviše je žrtava nabrojano. Tu, u toj kolektivnoj antifašističkoj zadaći, ne podrazumjevaju se nikakve ideologije i politički ciljevi. Tragedija je dotakla egzistencijalno čitavu armiju žitelja ovog tla. Žrtva fašističkog pohoda i terora su danas građani razorenih gradova i sela, stotine hiljada žrtava genocida, hiljade mladih ljudi razočaranih u izigrane multietničke ciljeve i motive njihove borbe u toku agresije na našu zemlju, hiljade invalida i porodica palih boraca, uniženi i anatemisani mješoviti brakovi, stotine hiljada mladih bez posla, ušutkani građanski intelektualci.

Svi su oni, objektivno, front antifašizma bez razlike na ideologiju, politiku, vjeru, naciju, socijalno porijeklo i mjesto rođenja. Svih njih na izvjestan način dotiče visoki patriotski, moralni i etički habitus antifašističkih partizanskih boraca prije pola stoljeća; svih njih, poput polipa, stežu kraci ovovremenih fašističkih verzija u pojedinim nacionalnim konceptima i programima. Oscar Wilde slikovito kaže da nas sreća okuplja, ali bol još više sjedinjuje.

Fašizam ovog kova doista je naša masovna, kolektivna bol.

Dr Aziz HADŽIHASANOVIĆ

BEOGRADSKIM PRIJATELJIMA

### Pismo Janeza Stanovnika

**V**aše pismo me je duboko uzbudilo. Ne samo što mi posle dugih i mračnih godina donosi vesti o drugovima i prijateljima sa kojima sam delio najbolje godine svoga života, nego i zato jer mi ubedljivo govori o tome da slobodarski duh u srpskom narodu ipak nije ugušen. Imena koja mi navodite iz redova

O radu Društva za istinu o antifašističkoj Narodno-oslobodilačkoj borbi 1941-1945. Janezu Stanovniku pisao je član Društva Ilija Radaković. Odgovor nije upućen samo Radakoviću, već i čitavom Društvu, te ga zbog toga "Naš glas" objavljuje u autentičnom vidu.

svojih saboraca za antifašizam i demokratiju ubeđuju me u veri da će taj "zračak" jednog dana - kada i međunarodna zajednica bude pokazivala nešto više razuma i dalekovidosti - lako da se razbukta u svetlost novog proleća.

Moram da Vam priznam da dosada nisam ni znao za postojanje Vašeg društva - što još jednom pokazuje koliko smo odsečeni od izvora relevantnih informacija. Familijarne veze svele su nam se skoro isključivo na svakodnevne informacije o neposrednoj okolini. Iako ja u svojim pismima, naravno, ne mogu da ne pišem i o svojim političkim razmišljanjima, oni su do te mere "ubijeni u pojam", da praktički i ne reaguju. Događaji "na velikoj sceni", odnosno na beogradskim ulicama, govorili su mi, međutim, o neshvatljivoj naivnosti, pa i narcisoidnosti, pojedinih opozicionih "vođa". Razumećete zato da sam se često pitao gde su ljudi koji su nekada tako hrabro iznosili svoje kritičko mišljenje "o svemu postojećem". Vaše mi pismo po prvi put odgovara na to pitanje i ispunjava me velikim zadovoljstvom i nadom u svetlije dane.

Na poslatim publikacijama iskreno Vam zahvaljujem. Pažljivo ću ih proučiti i nadam se da ćemo imati prilike najesen, kada se budete opet vratili, da o svemu porazgovorimo.

Pošto vidim da uskoro opet polazite za Beograd, tamo ćete se sigurno sretati sa mojim prijateljima koje u pismu pominjete. Molim Vas, da, pre svega, zahvalite Eri i Milenku na poslatim knjigama, a svima drugima da poručite najsrdačnije drugarske pozdrave i dobre želje. Naročito bih voleo, ako uspete, da pomenete Dragiši Ivanoviću - sa čijom familijom su nas nekada družile prijateljske veze - kako ih često pominjemo sa ženom u našim usamljenim razgovorima: o Igoru smo poverljivo nešto čuli, a o Svetlani i ostalima ništa. Ivu Stambolića i Milicu Minić sam poslednji put sreo pre desetak godina, a o drugima sam povremeno ponešto pročitao u "Vremenu", a inače - mrak.

Sa najiskrenijom zahvalnošću šaljem Vam drugarske pozdrave i dobre želje za sreću junačku. Vaš

Janez STANOVNIK

USKORO PRED ČITALAČKOM PUBLIKOM

## "TITO" Džaspersa Ridlija

**K**njiga "TITO" Džaspersa Ridlija zasnovana je na bogatim istorijskim izvorima i literaturi, pisana zanimljivo i lepim literarnim stilom; ona se istovremeno odlikuje i visokim stepenom naučne kritičnosti. Ova istorijska monografija analizira Titovu ličnost od njegovog stupanja na istorijsku pozornicu pa do smrti.

Knjiga "TITO" poznatog engleskog publiciste i istoričara Džaspersa Ridlija koju, uz punu podršku Društva za istinu o antifašističkom NOB-u, objavljuje "AGENCIJA MIR" iz Novog Sada, pojavice se u javnosti za vreme ovogodišnjeg beogradskego Sajma knjiga. Tada će se organizovati i promocija, o čemu će članovi i prijatelji Društva biti posebno obavešteni.

Ridli se ne zadržava na jednostavnoj identifikaciji biografskih i istorijskih podataka; on u širim relacijama razmatra i analizira vreme i određene istorijske procese, kao i relevantni sklop nacionalnih i međunarodnih uslova, u kojima je Tito delovao kao revolucionar, vojskovođa, političar i državnik, koji su, na svoj način, u većoj ili manjoj meri, uticali i na karakter njegovih odluka, istorijske uloge i celokupnog života i dela.

Majstorski i veoma znalački komponovana i objektivno napisana studija o Titu oslobođena je animoznosti ili apologetike, toliko uobičajenih kada su u pitanju ličnosti koje za života neizbežno izazivaju kako, ponekad preterano, divljenje, tako i ostrašćena poricanja i osporavanja. Pisana

Zamoljen da objasni motive zbog kojih se odlučio da napiše biografiju o Titu, Ridli je odgovorio da je još za vreme Drugog svetskog rata, služeći u Kraljevskoj artiljeriji, "počeo osećati veliko divljenje prema maršalu Titu", koje je postalo još veće posle njegove posete Jugoslaviji 1947. godine. Upoznavši se sa razmerama i snagom antifašističke borbe u Jugoslaviji, a zatim i smislom sukoba, kao i značajem tadašnjeg otpora koji je Tito pružio Staljinu, Ridli je na sastanku Društva britansko-jugoslovenskog prijateljstva u Londonu, održanom posle izbacivanja Jugoslavije iz Kominforma, održao govor, kako sam naglašava, "energično se stavljajući na stranu Tita i Jugoslavije".

menu.

Sadržaj knjige, eksplikacija istorijskih procesa i njihova interpretacija potvrđuju Ridlijevo široko poznavanje i razumevanje jugoslovenske i međunarodno stvarnosti u kojoj je Tito delovao. Autor se znalački osvrće i na istorijat balkanskih i jugoslovenskih naroda, na genezu i karakter njihovih međusobnih odnosa, posebno srpsko-hrvatskih, koji su davali, a i sada daju, osnovni pečat celokupnim prilikama na ovim prostorima. Autor, pri tome, govori i o tragičnosti ovdašnjih najnovijih zbivanja, usled kojih je i razbijena "druga" Jugoslavija - jedna od najvažnijih tekovina Titovog vremena i dela. U tom kontekstu, završavajući ovu knjigu u proleće 1994. godine - dakle, u vreme dok je ratna histerija još snažno harala njemu tako dragom i bliskom zemljom - i suočen sa stravičnim međuetničkim, bračoubilačkim međusobnim zatiranjima, Ridli

Ridli je, nadajući se da će knjiga biti publikovana i u Jugoslaviji, izjavio da mu je naročito zadovoljstvo što je jugoslovenska vanstranačka, antiratna i Titovim ostvarenjima privržena organizacija - Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji 1941-1945 - pokazala najpunije interesovanje za ovu knjigu. Zbog toga se, što javnost svakako treba da zna, velikodušno odrekao prava na svoj honorar u korist Društva za istinu, na čemu smo mu posebno zahvalni.

sa dubokim žaljenjem primećuje kako sada, za razliku od Titovog vremena "partizani ne pristižu da ponude zaštitu svakoj etničkoj grupi od klanja koje joj spremaju one druge etničke grupe".

Po Ridlijevom mišljenju, Titovo najveće ostvarenje bilo je u tome što je on - uspešnim predvođenjem jugoslovenskih naroda u antifašističkoj borbi, u toku Drugog svetskog rata, "stvorio jednu nezavisnu nesvrstanu Jugoslaviju, u tome što je zaštitio, odnosno očuvao njenu bezbednost u toku četrdesetpet godina."

**Dr Pero DAMJANOVIĆ**

### IZDANJA DRUŠTVA ZA ISTINU O ANTIFAŠISTIČKOM NOB-u 1941-1945.

Sva izdanja Društva članovi, po povlašćenju, mogu da kupe u Muzeju istorije Jugoslavije, Trg Nikole Pašića 11 ili u redakciji lista "Danas", Vatroslava Jagića broj 3.

FAŠIZAM JUČE I DANAS Ilija T. Radaković	20 dinara
BESMISLENA YU-RATOVANJA Ibrahim Latifić	70 dinara
JUGOSLAVIJA 1945-1990. Milenko Marković	30 dinara
SRPSKO PITANJE RAZARANJE SPOMENIKA KULTURE NA TLU NEKADAŠNJE JUGOSLAVIJE 1991-1995.	50 dinara 20 dinara
Miloš Minić	20 dinara
PREGOVORI IZMEĐU MILOŠEVIĆA I TUĐMANA O PODELI BiH	20 dinara
STVARANJE I RAZARANJE JUGOSLAVIJE	60 dinara
BOSNA I HERCEGOVINA, JUČE, DANAS I SUTRA	20 dinara
Dr Radoslav Ratković	
POLITIKA I USTAV	40 dinara

Uskoro će moći, na istom mestu, sa popustom za članove Društva, da se kupi i knjiga Džaspersa Ridlija "TITO".

GLAS I OPREDELJENJA DRUŠTVA SVE PRISUTNIJI U JAVNOSTI

## Istina se ne može sakriti

**U**jednom ne tako davnom periodu, gotovo usamljeni glas Društva za istinu o antifašističkoj Narodno-oslobodilačkoj borbi teško je stizao na stranice ili emisije javnih glasila. Ako bi nešto bilo i objavljeno, to se činilo sa neskrivenom namerom da se odmah potom žestoko blati Društvo ili njegovi pojedini članovi.

Dosta je primera na osnovu kojih bi se mogao steći utisak da se ta praksa menja. U ovom broju "Našeg glasa" pomenućemo više takvih primera, a u sledećem dati i izvode iz pojedinih tekstova o kojima je reč. Javljaju se u raznim listovima članovi i simpatizeri Društva, ali i drugi ljudi kojima je stalo da se događaji interpretiraju "ni po babu, ni po stričevima".

- U "Pečatu", kulturnom dodatku lista "Danas", objavljen je 2. marta ove godine opširan prilog Bogdana Bogdanovića "Grad mojih prijatelja" - razmišljanja povodom Partizanskog groblja u Mostaru i ostalih spomenika;

- "Naša borba", povodom inicijative SPO i SRS za izjednačavanjem partizana i četnika, objavljuje 21. aprila opširan razgovor sa Svetozarom Orom, u kome su dati stavovi Društva za istinu o NOB-u;

- U dva opširna nastavka, 14. i 15. maja, "Danas" objavljuje prilog dr Milenka Markovića "Nacionalizam i neofašizam u bivšim socijalističkim zemljama";

- U rubrici "Pogledi", 6. jula "Politika" objavljuje tekst "Ogroman doprinos Jugoslavije pobjedi nad fašizmom" Radoja B. Radulovića, profesora Pravnog fakulteta u Novom Sadu, u kome se, između ostalog, kaže da su bitke na Neretvi, Sutjesci, Kozari, Sremskom frontu i mnoge druge vođene na ovim prostorima u toku II svetskog rata - ušle u istoriju sveta;

- Španski borac i nosilac Partizanske spomenice Dragutin Đurđević, u "Politikinoj" rubrici "Među nama", protestuje 31. jula što bista Ive Lole Ribara, koju su 10. jula srušili nepoznati vandali, još leži iza postamenta;

- U "Politici" je 17. jula, takođe u rubrici "Pogledi", objavljen prilog dr Dragoljuba Petrovića "Jubilej za antiistoriju", u kome se, na primeru četnika i Draže Mihailovića, argumentovano polemše sa pokušajima prekrivanja istorijske istine i devalviranja afirmisanih vrednosti jugoslovenskog narodno-oslobodilačkog rata;

- Povodom pisma "Ko su nosioci privilegovanih penzija", više čitalaca "Politike" žestoko je reagovalo braneći borbu narodno-oslobodilačkog rata, a u ime Gradskog odbora Udruženja vojnih penzionera Niša predsednik Božidar Đokić je obavestio javnost da dotični Milorad Jovanović, koji je potpisao pomenuto pismo i to "za Udruženje penzionera Niša", ne postoji ni u odboru niških vojnih, a ni u odboru niških civilnih penzionera, što znači da je poturao kukavičije jaje;

- Dimitrije Bajalica, kao član Saveta Društva za istinu o NOB-u, postavio je 4. septembra u listu "Danas" pitanje: "Zašto govornici na skupovima o NOB-u prečutkuju učešće nesrba", a prilog je objavljen pod naslovom "Etničko čišćenje istorije".

# NAŠ GLAS

List Društva za istinu o antifašističkoj Narodno-oslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945, Trg Nikole Pašića 11. Uređuje uređivački odbor. Glavni i odgovorni urednik Vitomir Sudarski, štampa Udruženje "Nauka i društvo", B. Adžije 11/a

## ISPRAVKE

U prvom broju "Našeg glasa", pored više lako uočljivih slovničkih grešaka, ima i onih na koje se mora posebno ukazati jer menjaju smisao i narušavaju intenciju teksta.

Tako, u tekstu "Zašto ćuti leva inteligencija", 3. strana, 1. stubac, izostavljen je jedan red u rečenici koja počinje sa: "Reforme su trebalo da otklone...", a ta rečenica treba da glasi: "Reforme su trebalo da otklone ono što ne valja u sistemu i što je dovelo do krize, a da sačuvaju ono što je bilo dobro i što se u praksi potvrdilo."

U tekstu "Antifašisti i danas moraju da budu aktivni", strana 5, drugi stubac, četvrti pasus odozgo, u rečenici koja počinje sa: "Treće pitanje je odnos Društva..." izostavljena su dva reda pa taj deo treba da glasi: "Treće pitanje je odnos Društva prema SUBNOR-u s obzirom da je SUBNOR u prethodnom periodu uporno odbijao saradnju sa Društvom, a neki krugovi u rukovodstvu SUBNOR-a ili ignorišu ili otvoreno napadaju Društvo. Zauzet je stav da i dalje treba ostvarivati saradnju sa svim institucijama i organizacijama koje imaju slične ciljeve kao i Društvo pa i sa SUBNOR-om."

Na istoj strani, u pismu Bogdana Bogdanovića, umesto "pozdravljamo", treba da stoji "pozdravljajući", umesto "reušenja" - "ruženja", umesto "poćasti" - "pošasti".

U tekstu "Hteli su opet da ubiju Kragujevac" (6. strana), druga rečenica i početak sledeće treba da glasi: "Člana Društva za istinu o narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945. Radoslava Bracu Đerića ožalostili su srušeni spomenici u kragujevačkim Šumaricama. A mesecima su trajala negodovanja povodom vesti iz grada na Lepenici..."

U izveštaju o radu Društva između Treće i Četvrte Skupštine, na strani 12(VI), u odeljku o saradnji, kada je reč o SUBNOR-u Makedonije, umesto "nisu dobili" treba da stoji "nisu odbili", a međunaslov odeljka o razvoju Društva treba da glasi: "RAZVOJ DRUŠTVA - ZA MANJE SEKCIJA" (a ne "za manje sekcije"). U drugoj rečenici odeljka "Podružnica u Novom Sadu", izostala su dva reda tako da ova rečenica pravilno glasi: "Sa današnjim sastavom od preko 70 registrovanih članova konstantno se održava - za proteklo vreme se priključilo dvadesetak novih članova, iako se u raznim aktivnostima Društva povremeno angažuje i znatno širi krug novih ljudi - pretežno mladih."

U tekstu "Kome smeta Španac" (strana 15), pored ostalih grešaka, umesto "menačke", treba "nemačke", umesto "tanbučar" - "tamničar", umesto "samo opravda izdaja" - "ne samo opravda izdaja", umesto "oprostiti" - "osporiti".

U rubrici "Rekli su" (na 4. i 16. strani), reč je o slikaru Edi Murtiću, a uz ime citirane Perunike Petrović izostalo je da je ona - profesor istorije.

Na strani 17, u tekstu o 4. julu - Danu borca (koji je na dva mesta naznačen kao Dan boraca), na početku drugog stupca treba izbaciti reči: "...dakle na idejama vizija o budućem društvu zasnovanom na slobodi, pravdi jednakosti..." jer su dva put štampane - na ispravnom i na pogrešnom mestu, te mogu da zbune čitaoca.